

משפטים גם בריגה, קישנייב, אודסה וסברדלובסק

ארבעה ימים בלבד לאחר משפט לנינגרד השני, נפתח משפטם של הפעילים שנאסרו בריגה. משפט זה נמשך מ-24 עד 27 במאי. פחות משלושה שבועות לאחר המשפט הריגאי, ב-16--15 ביוני, כבר התנהל משפטו של פעיל העלייה ולרי קוקוי בסברדלובסק, שבקרבת הרי אורל. ימים ספורים לאחר-מכן, ב-21 ביוני, נפתח המשפט בקישנייב, שבו נשפטו כמה פעילים מהקבוצה הלנינגרדית יחד עם אנשי קישנייב. באותם הימים התנהל גם המשפט של רייזה פלטניק באודסה.

כל זה היה, ללא ספק, מסע הפחדה והרתעה נגד המאבק של יהודים על זכותם לעלייה ונגד ההתעוררות הלאומית והציונית, שהקיפה מספר גדל והולך של יהודים. כפי שהתברר, המסע היה מתוכנן בקפידה. המשפטים פוזרו על-פני ברית-המועצות האירופית – בצפון, בדרום, במערב ובמזרח. כפי שהסברתי במכתבי לשליחי "בר", מוסקבה לא נמצאה מתאימה לעריכת משפטים כאלה. במוסקבה היו מוצבים כתבים של כלי התקשורת המערבית, ובה פעלו הנציגויות הדיפלומטיות. במוסקבה גם ביקרו אנשי עסקים וסתם אורחים חשובים מן המערב. בשניים מן המשפטים, בריגה ובקישנייב, נקשרו האישומים איכשהו גם לפרשיות של משפט לנינגרד הראשון. למשפטים אלה הובאו כעדים כמה מן "הפושעים הכבדים" שנדונו בלנינגרד. המשפטים בסברדלובסק ובאודסה כבר לא נקשרו למשפט לנינגרד. בריגה נדונו פעילי העלייה ארקדי שפילברג לשלוש שנות מאסר, שפולוביץ' לשתי שנות מאסר ורות אלכסנדרוביץ' ובוריס מפציר לשנת מאסר אחת. במשפט קישנייב נדונו דוד צ'רנוגלז (שמאוחר יותר שינה שמו למעין) מהקבוצה הלנינגרדית לחמש שנות מאסר, אנטולי גולדפלד לארבע שנות מאסר, גלפרין לשתיים וחצי שנות מאסר, הלל שור, הרי קירשנר, אנטולי וולושין, לזר טרכטנברג וסמיון לויט נדונו לשתי שנות מאסר ודוד רבינוביץ' נידון לשנת מאסר אחת. בתחילה לא הבנתי מדוע נשפטו צ'רנוגלז ושור בקישנייב ולא בלנינגרד, אם כי כמה מאנשי קישנייב שהו בתקופות שונות בלנינגרד והיו בקשר עם פעילי הקבוצה. לאחר מכן הגעתי למסקנה כי בדרך זאת ביקשו השלטונות לנפח את החשיבות של המשפט בקישנייב, וכך להצדיק את ההחמרה בכתבי האישום.

בהופעותיהם בבית-המשפט הודו רוב הנאשמים בפעילות ציונית ובשאיפתם לעלות לישראל, אך יחד עם זה טענו שאין בכך כל פגיעה בחוק הסובייטי או בחוקה של ברית-המועצות. בסברדלובסק הרחוקה עמד ולרי קוקוי באומץ ובכבוד בפני שופטיו. בדצמבר 1970 חתמו קרקוי ועוד תשעה מיהודי

סברדלובסק על פנייה לברז'נייב ופודגורני, שבה מחו נגד פסקי דין המוות שניתנו במשפט לנינגרד. מאוחר יותר משהגישו קוקוי וחבריו בקשות להתיר את הגירתם לישראל, נערך בבתייהם חיפוש, שבעקבותיו נאסר קוקוי והועמד לדין ביוני 1971. הוא נידון לשלוש שנות מאסר. כמו בלנינגרד, ריגה וקישנייב גם משפט זה לא הרתיע פעילים בסברדלובסק, והם הגישו מחאות ופניות נגד גזר הדין, ואף נתנו לכך פרסום במערב. כך עשו למרות אווירת ההשמצות והאיומים שהתנהלו בעיתוני סברדלובסק ובאספות שהתקיימו בבתי-החרושת, ביוזמת השלטונות.

באודסה הועמדה למשפט רייזה פלטניק, יהודייה צעירה, ספרנית במקצועה. רייזה, כמו רבים מבני דורה, נמשכה לספרות הרוסית המחתרנית והמחתרתית-למחצה, שהופצה על-ידי הדיסידנטים בקרב חוגי האינטליגנציה הצעירה. במקביל החלה רייזה להתעניין בישראל, ובעקבות קשריה עם כמה פעילים, הבשיל אצלה הרעיון לעלות לישראל. בחיפוש שנערך בביתה ובבית אביה מצאו אנשי הק.ג.ב. ספרות "אנטי-סובייטית" כללית. וגם חומר קריאה "ציוני" מודפס במכונת כתיבה ומשוכפל. ריזה נשפטה ונידונה לשתי שנות מאסר. במהלך המשפט, בנאום ארוך ותקיף, שבו עמדה על זכותה לעלות לישראל, האשימה רייזה את נציגי הרשות שטפלו עליה האשמות שווא רק בשל רצונה להגשים את חלומה להתאחד עם בני עמה.

המשפט של הרופא אוזרניקוב מלנינגרד היה בעיני חריג בגלל הדרך, שבה טופל על-ידי שירותי הבטחון. אוזרניקוב היה מקורב מאוד לבוטמן, ופרק זמן מסוים אף היה קשור בהכנות לתכנית חטיפת המטוס. הוא מסר לבוטמן שני אקדחים, מאלה המשמשים להזנקה בתחרויות ספורט. אוזרניקוב שוחרר באופן תמוה מיד לאחר מאסרו, אך היה תחת פיקוח צמוד מאוד של הק.ג.ב. אוזרניקוב הובא כעד התביעה במשפטי לנינגרד, אך העדויות שנתן היו לטובת הנאשמים. לבסוף, משנאשו ממנו, העמידו גם אותו למשפט באוקטובר 1971 והוא נידון לשלוש וחצי שנות מאסר.

אם אכן התכוונו השלטונות לקיים את המשפטים כדי לבלום את ההתעוררות הלאומית היהודית, נראה שהפעם לא עלה הדבר בידם כפי שציפו. נהפוך הוא - ההפחזה שרצו להשיג פעלה כבומרנג.

מאז המאסרים והמשפטים גבר והלך זרם העצומות והמחאות, החתומות בידי פעילי העלייה בברית-המועצות, חברי האסירים ובני משפחותיהם, ששוגרו אל מזכיר המפלגה ברז'בייב, ליו"ר הסובייט העליון פודגורבי ולראשי המערכת השיפוטית של ברית-המועצות. תוכנן של העצומות היה דומה אך לא זהה. הן כללו דרישה לשחרור האסירים, ביקורת על צורת ניהול המשפטים, שנגדה את החוק הסובייטי, ותביעה לזכותו של כל יהודי לעלות למדינת היהודים. רוב העצומות פורסמו במערב. מהן שהוברחו על-ידי עיתונאים ומהן שהוברחו בסיוע משוגרי המשרד שלנו. חשיבות הפרסום במערב לא היתה מבוטלת, אך לפרסום בשידורי קול ישראל לגולה בשפה הרוסית נודעה חשיבות רבה פי כמה. פרסומים אלה עודדו את מחברי העצומות והחותמים עליהן להמשיך במלאכתם.

הגידול במספר המחאות סימל את ההתעצמותה הספונטאנית של התנועה הציונית ברחבי ברית-המועצות. ברור היה לנו, שכל עוד המחאות הפומביות בוצעו על-ידי מעטים, מלאכת הק.ג.ב. היתה קלה. מה שלא היה כן משעה שמדובר היה בעשרות ואולי במאות יהודים. דבר שהיה לצנינים בעיני שליטי הקרמלין.

הנכונות של פעילים רבים להסתכן עודדה את היציאה למאבק גלוי בעד העלייה. "התקופה החמה" של המשפטים, שהולידה מבול של מחאות נתנה, לדעתי, דחיפה ליוזמה חדשה, בעיקר בקרב פעילים במוסקבה ובריגה. בשתי ערים אלה ובכמה מערי השדה התארגנו קבוצות פעילים, שפנו למשרדי האוביר - מחלקת האשרות והרשיונות - ודרשו לקבל הסבר על הסירוב להעניק להם היתרי יציאה, וגם עמדו על כך שתיבדק הסיבה לסחבת בבדיקת הבקשות להגירה.

פעילים נועזים אלה ביקשו להתקבל לראיון אצל פקידים בכירים בוועד המרכזי ובסובייט העליון. הם ניהלו איתם ויכוחים על זכות היהודים להגר למדינת היהודים, תוך הדגשה שדרישתם תואמת את הגישה המקובלת על-ידי ברית-המועצות לגבי מיעוטים לאומיים. אל הפגישות עם פקידי הממשל או המפלגה הם הלכו בקבוצות. צעדים אלה כונו על-ידי הפעילים "פוכוד". שפירושו "מצעד" או "מסע".

גורל "אסירי ציון" הטריד את מנוחתנו עוד שנים רבות אחר-כך. בביקורי בניו-יורק בשנת 1971 הגיעה אלי הידיעה כי דימשיץ, קוזניצוב וולף זלמנסו שוחררו ממאסר, וכי הם עושים את דרכם ממוסקבה לניו-יורק. ידעתי עוד מזה זמן-מה על המשא-ומתן, שניהל ראש המועצה לבטחון לאומי של ארצות-הברית, זביגנייב בז'יז'נסקי, עם שגריר ברית-המועצות בווינגטון, אנטולי דוברינין, בדבר האפשרות לחילופי אסירים. האמריקנים, שהחזיקו בידיהם שני מרגלים סובייטים שנידונו לתקופות מאסר ממושכות, הביעו נכונות לשחררם תמורת ארבעה מנידוני לנינגרד שנותרו בכלא ועוד אסירים פוליטיים אחרים.

כשבוצעו החילופין, התברר כי הסובייטים נאותו לשחרר רק שלושה מתוך הארבעה, וכי הותירו במאסר את מנדלביץ. מאוחר יותר הסבירו האמריקנים שמתוך רשימת האסירים, שהם ביקשו את שחרורם, סירבו הסובייטים לשחרר את מנדלביץ'. לא קיבלתי את ההסבר האמריקאי. הנחתי, שהאמריקנים דרשו, כנראה, לשחרר שישה אסירים, והסובייטים הסכימו לשחרר רק חמישה. היו אלה, ככל הנראה, האמריקאים, שבסופו של דבר, ויתרו על שחרור מנדלביץ'. הבאתי לידיעת בז'יז'נסקי את מחאתנו על ההחלטה האכזרית להשלים עם אי-שחרורו של מנדלביץ', שנשאר יחידי בכלא מחבורה של 12 נידוני משפט לנינגרד. ידענו על הסבל של יוסף מנדלביץ', ששילם בכלא ובמחנות את מלוא המחיר על היותו שומר מצוות הדבק בעקרונותיו. על אף החרדה לגורלו, לא יכולתי שלא להתמלא שמחה על שיחרור שלושה. ערב בואם לניו-יורק הזעקנו לשם את סילוה זלמנסון, אשתו של קוזניצוב, שהיתה באותה עת בלונדון במסע הסברה לשחרורו.

ג'רי גודמן, מנכ"ל המועצה הלאומית למען יהודי ברית-המועצות, קיבל מלשכתו של בז'יז'נסקי פרטים על הפגישה הצפויה עם המשוחררים. ההתרגשות היתה גדולה. הפגישה היתה אמורה להתקיים בקומה העליונה של מלון U.N. PLAZA,

הנמצא בקרבת בניין האו"ם במנהטן. ג'רי גודמן הביא לי ולשליחת "בר" בניו-יורק שרה פרנקל, רשיונות כניסה למלון, שרחש אנשי בטחון אמריקנים. כשהגענו לשם לעת ערב, ג'רי כבר המתין לנו. בהתרגשות רבה ברכנו את מרק דימשיץ, את אדוארד קוזניצוב ואת וולף זלמנסון - גיבורי משפט לנינגרד. הופעתם החיצונית ממש הדהימה אותי. הם נראו רגועים להפליא, רציניים ושקטים. שני המשוחררים האחרים היו הדיסידנט גינסבורג וכומר. השניים היו עצבנים ומתוחים, והתרוצצו מחדר לחדר. הסבתי את תשומת לבה של שרה לשוני בין שלושת המשוחררים "שלנו" לבין האחרים, שמשום מה השאירו עלי רושם של "מהפכנים מקצועיים", הממתינים לפגישה עם העיתונאים.

השאלה הראשונה שנשאלתי על-ידי המשוחררים היתה, מה יעלה בגורלו של מנדלביץ'. לא היתה בפי תשובה לכך, וגם לא רציתי להשיב דבר-מה ממשי בטרם אשוחח על כך עם האמריקנים. הפגישה עם השלושה היתה מחשמלת. כשניצבנו ליד החלון הגדול שבו ניבטת אלינו העיר המוארת, ניכר היה בהם שהמעבר החריף מבית-הסוהר לזוהר של מלון חמשת הכוכבים, נתן בהם את אותותיו. התכונה מסביבם היתה גדולה. הידיעה על שחרורם עשתה לה כנפים והביאה אל פתח המלון סקרנים רבים.

למחרת קיבלנו תחת חסותנו את שלושת המשוחררים, שכן היה ברור לכל שהם ממשכים לישראל. העברנו אותם למלון "דרייק" הסמוך לבניין הסוכנות, שבו התאכסנו ישראלים בתפקידים בכירים. שרה פרנקל, שקידמה את פניה של סילוה זלמנסון בשדה-התעופה, הביאה גם אותה לאותו מלון. סילוה היתה נרגשת ביותר, ומלאת חששות לקראת הפגישה עם בעלה, שאותו לא ראתה תשע שנים. לשאלתי, האם ברצונם להישאר ימים אחדים בארצות-הברית, כדי לפגוש אישים בממשל, בקונגרס ובארגונים היהודים כדי להודות להם על פועלם, השיבו שלושתם בפסקנות שברצונם לטוס קודם כל הביתה. חייכתי. משום-מה הייתי בטוח שזו תהיה החלטתם.

למחרת התקיימה ההפגנה המסורתית שהמועצה הניו-יורקית למען יהודי ברית-המועצות אירגנה מדי שנה - יום הסולידריות עם יהודי ברית-המועצות - הפגנה המונית מהגדולות ביותר מבין כל ההפגנות שנערכו בהקשר כלשהו בארצות-הברית. הידיעה על שחרור אסירי לנינגרד הביאה להפגנה קהל רב במיוחד. ישבתי עם אדיק, מרק, וולף ושרה על הבמה, שבראשה, בין האורחים המכובדים, ישב הסנטור הנרי ג'קסון קורן כולו משמחה. בערב טסתי עם שלושתם במטוס "אל על" ארצה. צוות המטוס קיבל מידע מוקדם על הנוסעים המכובדים, ולאחר ההמראה בישר על כך הקברניט לנוסעים, שקיבלו אותם במחיאות כפיים. ישבתי ליד דימשיץ, כשניגש אלינו אחד הנוסעים עם בנו הצעיר. "אני טייס בחיל האוויר וזה בני", אמר. "אני רוצה שבני יכיר טייס גיבור אמיתי." תירגמתי את דבריו, ודימשיץ היה מופתע ונרגש. כשקרבנו לחופי ישראל, יצא הקברניט מתאו ולחץ את ידי המשוחררים. את דימשיץ הזמין אל תא הטייס באומרו: "תגיד לדימשיץ, שאת הנחיתה הראשונה בישראל, מגיע לו לנחות בתא הטייסים."

המפגש הראשון עם דימשיץ, קוזניצוב וזלמנסון, הגם שהיה קצר, הותיר בי רושם עמוק. הם דיברו ללא שמץ של תיאטרליות, באיפוק ובשיקול דעת. דבריהם נשמעו כנים ואמינים. יוצאי מחנות סובייטים עומדים לא רק במבחן הישרדות פיזית אלא גם במבחן של הישרדות רוחנית ומוסרית. אלה, כך התרשמתי, עמדו בשני המבחנים.

סיפורו של דוד צ'רנוגלז

דוד צ'רנוגלז נולד ב-1939 בפרברי לנינגרד. מוצא הוריו ממוגילב שבאוקראינה. אביו סיים את הפקולטה לרפואה באוניברסיטת לנינגרד, והיה לרופא מצליח, ואמו היתה בת למשפחה דתית אמידה. יידיש היתה אמנם שפת האם של הוריו, אך בביתו דיברו רק רוסית. אביו, שהיה ספוג בתרבות יידיש וידע גם לקרוא עברית, הופיע כשחקן-חובב בהצגות שהועלו ביידיש. בנעוריו היה האב פעיל בצעירי ציון, אך אמו, שמוצאה היה, כאמור, מסביבה דתית, לא היתה ציונית. דוד עצמו לא קיבל חינוך יהודי, אך סיפורי אבא על ילדותו, סיפורי התנ"ך והשירים ביידיש שנהג האב לפזם, היו שזורים בפרקי חייו הראשונים, ובאמצעותם ספג דוד מעט מהרקע התרבותי של אביו.

בתקופת מלחמת העולם השנייה שירת אביו, ד"ר צ'רנוגלז, כרופא צבאי בלנינגרד, שהיתה נתונה במצור קשה. בשלהי המלחמה נשלח לפולין והגיע גם לגרמניה. מן הצבא השתחרר בדרגת פוד-פולקובניק. מסיפורי אביו נחקק בזכרונו של דוד סיפור על פגישה מקרית שהיתה לו עם כמה יהודים מארץ-ישראל, שעזרו ליהודים בלודז' שבפולין. מאוחר יותר הבין דוד, שבלודז' פגש אביו פעילים של ה"בריהה", אך לא קשר איתם כל קשר. מגיל שבע-עשרה הגדיר עצמו דוד כיהודי וציוני החולם על ישראל, אך בין ידידיו היהודים עדיין לא מצא שותפים להשקפותיו. הוא אהב טבע וגילה עניין בכיולוגיה, אך לבסוף נרשם לפקולטה לחקלאות. אביו, כמו כל רופא יהודי במעמדו, קיווה שגם בנו ילך בדרכו וילמד רפואה. משבחר דוד בחקלאות, קיווה האב שבנו יהיה מדען ולא סתם אגרונום. רק בגיל 19 קשר דוד קשרי ידידות עם כמה צעירים יהודים, שאף הם גילו עניין בנושאים יהודיים-ציוניים, ויחדיו הקימו חוג קטן שמנה ארבעה-חמישה בחורים. הם תרו אחר מקורות שבעזרתם יוכלו ללמוד קצת יותר על יהדות ועל ישראל, וכך הגיע לידיהם ספר ההיסטוריה של שמעון דובנוב, שיצק בהם תחושה של בטחון, שהם בדרך הנכונה. במהלך חיפושיהם אחר חומר, נפל לידיהם ספר אנטישמי, פרי עטו של איבנוב, שכולו היה השמצה גסה של היהדות והציונות. הבחורים חיברו דברי ביקורת על הספר, הדפיסו את המאמר במכונת כתיבה, ואף העזו להפיץ את "יצירתם". החוג, שבינתיים מנה שישה חברים, המשיך לפעול עוד כשנה וחצי. לבסוף נותרו רק הוא ועוד אחד, בן-ציון טוברין, שהוסיפו להחזיק בדעותיהם.

בשנת 1960 נחקר דוד במשך ארבעה ימים על-ידי סוכני הק.ג.ב., שביקשו לדעת פרטים על פעילותו המחתרית. דוד לא הכחיש את מעורבותו, אך הדגיש שאין מדובר בפעילות אנטי-סובייטית. כדי לסבר את אוזנם של חוקריו, הבטיח שבעתיד תהא הפעילות גלויה ולא תפגע בחוק הסובייטי. הק.ג.ב. אמנם לא פתח לו תיק, אך באספה שאורגנה באוניברסיטה, הוא נדרש להביע חרטה. הוא גורש מהאוניברסיטה ומהקומסומול וגויס לצבא. שלוש שנים שירת בחי"ר, ביחידה שבה שירתו חיילים נוספים כמותו, שהיה צורך "לפקח" עליהם. עם שחרורו, ניגש לבחינות אקסטרניות באוניברסיטה, עבר בהצלחה וקיבל דיפלומה כאגרונום. דוד המשיך לחפש צעירים שמוכנים להיכנס לפעילות, וכעבור זמן הגיע אל אהרון שפילברג וולדיק מוגילבר, שעמדו בקשר עם לאה סלובינה, פעילה ריגאית, וממנה קיבלו חומר הסברה, שהופץ בקרב הפעילים הריגאים. דוד הכיר גם את הלל בוטמן ודריזנר, וביחד החליטו להקים "ארגון ציוני" בלנינגרד, שריתק אליו במרוצת הזמן עוד ארבעה-חמישה פעילים. הם הקימו ועד (קומיטט), שהיה מעין הגוף המתאם בין הקבוצות השונות, והיה עד מהרה לגוף שניהל את הפעילות. הם קשרו קשרים עם פעילים במוסקבה ובריגה, וקשר הדוק יותר היה עם צעירים מקישינייב, שכמה מהם למדו בלנינגרד. בניגוד להתארגנויות הציוניות במקומות אחרים, קיבלה הפעילות בלנינגרד דפוסים ארגוניים, דבר שעלול היה לרתק אליהם את תשומת לב אנשי הק.ג.ב. מוקדם למדי החלו ויכוחים על יעדיה ואופיה של הפעילות. דוד גרס שיש להתרכז בהסברה ובהרחבת המסגרות, ואילו אחרים עמדו על-כך שיש לתכנן "מבצעים" מרשימים, שיקדמו את ההתארגנות הציונית ויחזקו את המאבק לעלייה.

לאחר מלחמת ששת הימים התרחבה הפעילות. מבין חבריו העריך דוד את בוריס בוגוסלבסקי, איש משכיל, שתרגם רבות לאיכות חומר ההסברה. מכיוון שעמד בראש החוג וראה בבוגוסלבסקי את "יורשו", במקרה של מפולת, ביקש דוד להרחיק את בוגוסלבסקי מהפעילות הארגונית ומן הוויכוחים שהתנהלו בוועד. תחילה היו בוועד שלוש קבוצות. דריזנר ריכז קבוצה אחת, טוליה גולדפלד את השנייה ודוד עמד בראש הקבוצה השלישית, שעליה נימנה גם יגמן. ב-1970 התרחבו הקבוצות, והיה צורך לפצל כל קבוצה לשתיים. בשלב זה הצטרפו לוועד הלל בוטמן, מוגילבר ולב קורנבליט. יעדי הוועד היו: הסברה וחיפוש אפשרויות לעלייה. קודם למאסרים לא התגלו בקרב הפעילים עקבות של הלשנה כלשהי. גם לאחר שהחלו מאסרים סבר דוד, שמקור המידע שהיה בידי החוקרים הגיע בעיקר מהאזנות סתר. החוקרים, אמנם טענו כי מידע הגיע אליהם מפעילים שנשברו בחקירות, אך לפי התרשמותו של דוד, היה בידיהם רק מידע חלקי. רק כאשר החלו החקירות, נמצאו גם פעילים שלא עמד בהם הכוח מול חוקריהם. כשהלל בוטמן הביא לפני הוועד את רעיון חטיפת המטוס, עמד דוד בראש המתנגדים לתכנית. הוא לא ראה פתרון לעלייה בהברחת כמה עשרות עולים, והיה בטוח שלא ניתן יהיה לשמור על התכנית בסוד. בוטמן ותומכיו ראו במבצע מאורע שיזעזע את דעת הקהל במערב וילהיב את יהודי ברית-המועצות.

התפקיד של וולדיק מוגילבר, שהיה אולי המוכשר מבין חברי הקבוצה הלנינגרדית, היה לשמש מעין בורר בין הניצים. מתוך כוונה לשמור על המשכיות הארגון, הציע כפשרה לפנות לישראל כדי לקבל אישור למבצע או לחילופין את שלילת עצם הרעיון. דוד וחבריו הלנינגרדים הלל שור וגולדפליד צורפו למשפט שהתנהל בקישינייב, ולא נשפטו יחד עם חבריהם בלנינגרד. לדברי דוד, מיום המאסרים ועד לעריכת המשפט היה לק.ג.ב. מספיק זמן כדי להכיר את אופיים של האנשים, וייתכן שלפי התרשמותם בחקירות הם חששו שצ'רנוגלז ושור "יקלקלו את ההצגה" במשפט בלנינגרד. צ'רנוגלז טען שלא עשה מעשה בלתי חוקי, ואילו שור פשוט סירב לדבר. היו כנראה סיבות נוספות. בידי הק.ג.ב. כמעט שלא היה חומר מרשיע ביחס לאנשי קישינייב. דוד וגולדפליד נקשרו לפרשת המטוס, וגם אם התנגדו לעצם התכנית, הרי לא עשו דבר על מנת לסכלה וגם לא הודיעו עליה לשלטונות. במידה והיה עניין לק.ג.ב. שהמשפטים יפחידו יהודים, הם היו וקוקים לנאשמים שקל יותר להענישם בעונשים חמורים.